

Modorosság is bőven akad. *Kedves szeme. Kitépek kedvestől. Csorduló-értre, stb.*

Az archaizált Gryphius-versek elég sikerültek; a patinázás sok helyt valószínűleg hat. Teljesen jó fordítása, melyen ne látszanék, hogy fordítás, talán egy sincsen, de vannak szép sorai. Csöndes Pál költői lélek, kötetéből kiérzik az áhitat; de még nem költő. Azzá lehet, ha sokat olvas, szigorúbb kritikusa önmagának s nem elégszik meg a versek első visszhangjával, hanem hetekig, hónapokig érlel gondolatot és melódiát. Könyvét úgy olvastuk, mint biztató ígéretet. *Vajthó László.*

Farkas Gyula: Forrongó lelkek. (Cserkészkönyvtár. 1923. Együttal németül: *Gärende Seelen.* Berlin. Der Weisse Ritter Verlag. Berlin 1923.)

Ha ezt a kis regényt értékelni akarjuk, nem szabad csak irodalmi szemszög alá fognunk. A cserkészeti szellemi terméke s így nem vonatkoztható el az ifjúsági mozgalom lelkiindítékaitól. Minden sorában a cserkészvezető hite lüktet. Mondani- valóját, meseformáját maroknyi táborának feléje táruló lélekalkatára szabta. A cserkészmozgalmat jelentőségében és nevelőerejében méltatni nagy feladat lenne. Ahhoz mélyen kellene tekintenünk a daloló, vándorló és táborozó őrök lelkületébe. Nem könnyű hivatás ebben a serdülő, forrongó világban utat találni, utat mutatni. Ez a kis irodalmi termék pedig csak ilyen megmondolások árán közelíthető meg keletkezésének értelmezésében. A Forrongó lelkek története a cserkészparancsnok megszerkesztett meséje, amelyet tábortüznél mond el apródainak. Az élet nem bontakozik elő benne művészileg megragadott mélységeiben, rejtelmes hatalmaktól vezetett különös vonalaiban. Egyszerű, szinte naiv ideológia szerint váltják fel egymást hitlenségek és hitek, vétkek és erények. Cserkészszempontból ez így van rendjén. A parancsnok meggyőződése vezeti a tollat: így kell a gyermekekkel bánni, így lehet velük a cserkészeten belül bánni. Ezt a pedagógiai hitet testesíti meg Magyar tanár, ezért kell eltévelyednie Szentmarjaynak, mert így domborodik ki a cserkészeti egyenlőséget, nemességet, bátorságot, lelki nagyságot teremtő ereje. — Itt-ott előcsillan egy-

egy mély lelki motívum az ifjúság vergődésében, a tanártípusokban. Ez rést nyit abba az alakuló, kifejlődő életbe, amely a középiskolai pad-sorok tényezői között teljesedik. Mélyen emberi jelenségek rejtőznek ott, de a Forrongó lelkek világa a cserkészparancsnok tollán nem tud önálló légkörre kibontakozni. Mindig a cserkészgondolaté az elsőség. Sokat, amit tud és lát az író, elhallgat ezért, a művészetet csábító alkalmakat elkerüli, hogy cserkészeit taníthassa. Az irodalmi ismertetésnek itt meg kell állnia. De akik a lelki csöndben vajdó Európa ifjúságának sorsát kissé szívükön viselik, megértik ezt a kis regényt, törekvését szeretettel látják. Hisz kevesen vannak, akik irodalmi siker helyett utat akarnak találni az emberiség jövő nemzedékének.

— mm —

Walther von Molo: Die Liebes-symphonie. (Kleinere Romane. Albert Langen. München, 1922.) Walther von Molo kemény egvéniség. Határozott vonalakban rajzolja meg regényeit. Trilógiájában (Ein Volk wacht auf) világtörténelmi perspektívákban népe küzdelmét vázolta. Ebben a kis kötetben a mindennapos élet lelki harcterére vezet, ahová nem egykönnyen hatolhat felületesen szemlélődő. Egyszerű keretek között peregnek le a kis drámai életsorsok. Mindannyiban az élet vágya küzködik, fel szeretne szabadulni, meg szeretne dicsőülni, de meg-megtöri ezer apró kis szenvedély, érzéktelenség, el-elmarasztalja társadalmi szervezetünk szociális és morális labirintusába. Nem olyan egyszerű élni.

Walther von Molo expresszionista. Amikor az emberi lelket rajzolja, csak a legbensőbb indítékokat ragadja meg. Ezeket magvasan, tömören kiemeli s így történéseit úgy-szólván geometriai-vonalak megszá-bott egymáshajlásában szemlélteti. Előadásának ez lüktető drámaiságot kölesönöz. Apró tömondatokban, mintegy gyújtópontokban összege-ződnek az élet fordulatai. Mint az ütemek pattognak ezek a kidomborított képletek. Ez az ütemesség végig-lüktet a kis regényeken, magával ragad és visz gyújtópontról gyújtó-pontra. A kis életdrámák érverése áthat saját lelkünk ritmusára. — Az ilyen előadásmódnak megfelelő tár-gya csak az élet mélységeiből fakad-

hat. Ezek a kis regények egységes ütemmenetben a szerelem szimfóniáját adják. Ez a szimbolikus cím értelme. Mindannyiukban ott lüktet a titkos, csodás emberi szív érverése. A szerelem gyöngédkezű, szépség- és boldogságfátyolt szövő tündér — de a szerelem köszívű is, mindeneken át-hajszoló, a vér küldöttje. Ime, a két-arcú istenség. Ez beleszól a mindennapok rendjébe, a családi tűzhelyek boldogságába, fel-felveti kiszámíthatatlan szeszéllyel fejét és kormányozza alávetettjeit. Az utóbbiak harcában elevenedik meg a sok-sok drámai eseménypont. Ezek összegeződnek, egymáshoz húzódnak és kemény vonalakban rajzolódnak az alapra. Ez az alap a Halál kezében kiteljesedő emberi élet. Walther von Molónál mindig az Élet és Halál nagy hatalmai előtt történnek a földi lét apró kis eseményei. Rejtett istenségek rebbentik meg itt is, ott is a légkört. Az életfogantatás, a keletkezés és elmúlás nagy rejtelmek. *Die unerbittliche Liebe* ilyen alapokon vázolja elének egy kis család küzdelmét. Az élet legbensőbb grafikonja húzódik végig a kis regényben. Ugyanígy harcoló emberlelkek ütemeiben alakul ki a többi három történet.

Walther von Molo távol áll a naturalisták ábrázolási módjától, amely az embert a sors pszichomechanikai termékeként fogja fel. Az ő művészetében is minden végzetével adva van az élet, de azoknak a földéríthetetlen hatalmaknak kezében, amelyekhez nem férhet az anyagi, pozitív emberi megismerés. Reálisan kezelt képei így emelkednek ki a merő helyzetrajz kereteiből és az élet szintetikus megérzékítése felé törekszenek. Ezek a kis regények ilyen művészi felfogás termékei. — mm —

Petőfi. Ünnepi színjáték. (A Petőfi-Társaság megbízásából írták: Szávay Gyula és Géczy István.) Petőfi életéről melyet ma már minden vonatkozásában elég jól ismerünk s melynek főbb eseményeiben a mozi révén az utolsó utagyerék is tájékozott, mindegyesre nehezebb „érdekfeszítő” darabot írni, mint a közönségrez távolabb álló költőről. Az életrajz színárabban érdektelen, mert újat nem kapunk benne s a legtöbb esetben izléstelen is, mert a színdarab-író beszélgetni kénytelen a hőst, kinek színpadi szavai rendszeren mélyen

alatta maradnak annak, amit képzeletünk róla megformált. Egy esetben adhatna elfogadhatót az „életrajzi színdarab” írója: ha genialitásában hősével mérkőznék, vagy azt legalább megközelítené. Így némileg éreztetni tudná darabjában a nagy embert. Enélkül arra a száználmas munkára van utalva, hogy hőse műveiből és emlékezetben maradt szavaiból idézzon s a szereplők beszélgetését idézetekből építse föl.

Az utóbbi kísérletre Máté Lajos egy régebbi darabja a példa, mely annak idején Petőfi életrajzát akkép fűzte jelenetekké, hogy hősenek minden szava a költő verseiből került ki. Ez szerényebb kísérlet volt s nem volt más célja, mint hogy a tanulóifjúsággal a költő életrajzát „költőien” ismertesse meg. Az előttünk levő ünnepi színjáték már merészebb módszert szemléltet — e merészséget tán növelte, hogy a szerzők ketten voltak — s a költőből vett idézeteken kívül, hogy úgy mondjam: saját tálmányú szavakat is adnak költőnk ajkára. Szávay és Géczy lelkes jóakarattal képzelik bele magukat Petőfi, Vörösmarty, Bajza stb. lelkebe és helyzetébe s úgy beszélgetik őket egymással, hogy e társalgásban Petőfinék s társainak nyoma sincs, de fájdalom, annál több nyoma van Szávaynak és Géczynek még azokban az évődésekben is, melyekben e szereplők műveikből vett idézetekkel beszélnek egymással, oly mesterkélten a társalgás, hogy laposságában példátlan. Vagy az idézett sor nem illik a társalgás hangulatához, vagy a válasz nem felel meg az idézetnek, vagy — s ez az eset a leggyakoribb — olyan színvonalú a beszélgetés tárgya, hogy az idézetek úgy illenek rá, mint briliánszöcsök darócra. Pedig úgy látszik, a darabnak ez a képe (Karácsonyest Vachotéknál) készült a legtöbb írói becsúszással s a szerzők vállvetve igyekeztek a „költői hatást” kizsákmányolni azzal is, hogy Etelka halálát karácsonyestre tették, hogy így a képnek némi tragikusán megrendítő színt adjanak. Pedig az olvasó csak azt érzi, hogy kezdődik a dolog vígan s végződik szomorúan, akár csak a Krimhilda lakomája a Nibelung-énekben. De a kincsnek — az értéknek — sem itt, sem ott nyoma sincs.

A társszerzők tíz ilyen képben írták meg e színművet, vagy szín-